

Diarenummer:U2025/01477

Internationella Engelska Skolans remissvar över betänkandet (SOU 2025:72) Verktyg för en mer likvärdig resursfördelning till skolan

Internationella Engelska Skolan i Sverige AB (Internationella Engelska Skolan) är den ledande friskoleorganisationen inom den svenska grundskolan. Sju av de tio största friskolorna i grundskolan har IES som huvudman. Läsåret 2025/26 går cirka 31 000 elever i våra skolor, 46 grundskolor och en gymnasieskola. Grundare är Barbara Bergström, en svenskamerikanska som arbetade som lärare i en svensk kommunal skola fram till friskolereformen 1992. Hon sade då upp sig för att starta en skola efter sin övertygelse. Internationalisering, med engelska språket som nyckeln till världen, trygghet och ordning i skolan som arbetsmiljö så att lärare kan undervisa och elever lära samt höga akademiska förväntningar för alla elever, oavsett bakgrund, är de tre principerna som präglar Internationella Engelska Skolan under drygt 30 års verksamhet.

Sammanfattning

- **Internationella Engelska Skolan avstyrker** förslaget om en vägledande nationell skolpengsnorm. Bland annat tar en sådan norm inte hänsyn till de speciella förutsättningar som finns i glesbygdskommuner. Klyftan i skolresultat mellan stad och land är stor och ett allvarligt problem för en likvärdig skola för alla barn. En skärpning av den statliga normeringen av skolpengen kan enkelt göras genom att reglerna i skolförordningen förtydligas, däribland att lokalkostnadsersättningen preciseras till att avse marknadsmässig hyra, schablonen för administrationsersättningen höjs till realistisk nivå och en komponent för finansiellt sparande införs, av det slag som redan finns för kommunerna själva. På senare år har ett växande antal kommuner börjat ägna sig åt systematisk manipulation i sina skolpengsbeslut, på ett sätt som strider mot skollagens grundläggande princip om lika villkor. Staten behöver här sätta ner foten och återställa de nationella normerna. Detta är också en förutsättning för den besvärsmät som upprättades med 2010 års skollag.
- **Internationella Engelska Skolan tillstyrker** att uppdrag ges till Skolverket att, i samverkan med SCB, förbättra insamlingen av data till den nationella statistiken över skolkostnader. Pålitlig statistik saknas i dag på nationell nivå, och den behövs för att såväl debatt som beslut ska kunna bygga på fakta i stället för lösa antaganden.
- **Internationella Engelska Skolan avstyrker** förslaget att hemkommunen ska kunna göra ett avdrag på sex procent från skolpengen till fristående skolor för sitt utbudsansvar. Utredningen presenterar ingen egen seriös beräkning av kostnaden för detta ansvar. Den tar heller inte hänsyn till att fristående skolor missgynnas i flera andra komponenter av skolpengen, som lokalkostnadsersättningen och schablonen för ersättningen för administration, som ligger långt under den verkliga administrationskostnaden i kommunerna. Sammantaget får idag elever i friskolor en ersättning som kraftigt understiger vad som följer av principen om lika villkor. Givet detta utgångsläge, skulle ett avdrag på sex procent äventyra verksamheten i en stor del av friskoleväsendet.
- **Internationella Engelska Skolan avstyrker** förslaget att hemkommunen vid synnerliga skäl ska kunna tillföra extra resurser till den egna verksamheten utan att ge motsvarande resurser till fristående skolor. Förslaget öppnar för diskriminering av fristående skolor i kommuner som på ideologiska grunder är emot friskolor.
- **Internationella Engelska Skolan avstyrker** förslaget om villkorade belopp. Förslaget är ett oproportionerligt ingrepp i den fristående huvudmannens mandat att planera och organisera sin verksamhet.

Internationella Engelska Skolan anser att staten bör främja hög kvalitet på utbildningen för alla barn, oavsett val av skola, och bidra till förutsättningar för ett långsiktigt ansvarstagande från skolans huvudmän – kommuner såväl som friskolor. Utredningens förslag är inte ändamålsenligt och duger rimligen inte som grund för en proposition från regeringen.

Övergripande synpunkter

Internationella Engelska Skolan i Sverige AB välkomnar förslag som syftar till att öka likvärdigheten i landets skolor. Centralt för skolan bör alltid vara utbildningens kvalitet, långsiktighet och likvärdighet. Den idag stora utmaningen är en underfinansierad skola och utredningens förslag träffar inte grundproblemet. Istället föreslår utredningen en rad olika sÄrlösningar som riskerar att skapa en rÄttsosÄkerhet för fristående huvudmän, och i förlÄngningen eleverna som valt en fristående skola. Skolan finns till för eleverna och det är deras rätt till en likvärdig och högkvalitativ utbildning som ska tas i beaktande. Utredningens fokus ligger istället på att Ändra ett system utifrån vilken skolhuvudman eleven har. Förslagen avvecklar i praktiken principen om *lika villkor*, det vill säga att varje elevs utbildning ska finansieras med samma skolpeng oavsett val av skola.

Utredningens förslag innebär Även en drastisk förÄndring av förutsÄttningarna för fristående skolhuvudmän. Ett av utredningens mest lÄngtgÄende förslag Är att kommuner ska kunna dra av sex procent från skolpengen för alla elever som gÄr vid en fristående skola. Det riskerar att leda till att varannan friskola i Sverige kan tvingas att stÄnga och att valfriheten för elever och förÄldrar dÄrmed avskaffas. Syftet med det föreslagna avdraget Är att kompensera de kommunala skolorna för merkostnader som de bedöms ha till följd av det sÄ kallade utbudsansvaret: ansvaret för att alla elever ska kunna få en skolplats i en kommunal skola. Utredningen kan däremot inte pÄvisa att kommunerna har betydande kostnader för utbudsansvaret och utredningens förslag bygger på antaganden och inte fakta. I en modell dÄr storlekseffekterna av kommunerna beaktas, dÄr man inte justerar för relevantalet, berÄknas merkostnaden av cyklisk överkapacitet i snitt vara 1,3–1,5 procent av skolkostnaden. Vidare missar utredningen att fristående skolor, i relation till hur mÄnga som finns i landet, tar ett betydande ansvar för att erbjuda nya skolplatser när skolor i en kommun avvecklas. När en fristående skola lagts ner har 24 procent av eleverna fortsatt sin skolgång pÄ en annan friskola. Detta trots att knappt 18 procent av landets grundskolor Är fristående (se Gustav Blombergs rapport *SkolnedlÄggningar 2014 - 2023 Ett kunskapsunderlag*).

Utredningen föreslår Även att kommuner som under budgetåret tilldelar ytterligare resurser till kommunens verksamhet, inte ska behöva ge motsvarande tillskott till enskilda huvudmän om det föreligger synnerliga skÄl mot det. Det Är otydligt vid vilka situationer kommuner skulle kunna hÄvda synnerliga skÄl samt att det finns en risk att detta utrymme för tillskott anvÄnds av kommuner i flera tillfÄllen Än undantagsfall. Förslaget leder till en rÄttsosÄkerhet och det blir svårt för fristående huvudmän att planera sin verksamhet om ersÄttningen varierar kraftigt mellan Åren.

Idag Är det möjligt för kommuner att ge högre ersÄttning till skolor som har merkostnader för att de har en viss begrÄnsning av vilka elever som tas emot eller har en viss inriktning. Internationella Engelska Skolan anser att behovet för att ersÄtta denna typ av profiler i verksamheten täcks av den nuvarande lagstiftningen. Utredningens förslag att införa en sÄrskild bestÄmmelse om villkorade belopp öppnar upp för kommuner att styra fristående skolors verksamhet och det Är ett oproportionerligt ingrepp i den fristående huvudmannens mandat att planera och organisera sin verksamhet. Vidare har fristående skolor i regel elever från olika kommuner. För Internationella Engelska Skolan del, som har elever från

180 olika kommuner i 47 skolor, skulle det kunna innebära att behöva förhålla sig villkorade belopp från 180 kommuner.

Slutligen vill Internationella Engelska Skolan påpeka att parallellt med denna utredning pågår flera andra utredningar inom det svenska skolväsendet. Det är angeläget att regeringen och lagstiftaren gör en gedigen konsekvensanalys av samtliga pågående förslag, så att effekten av förslagen inte kommer som en överraskning. Det riskerar slå undan benen för välfungerande skolor och få oåterkalleliga följder.

En vägledande nationell skolpengsnorm

Internationella Engelska Skolan **avstyrker** utredningens förslag om att införa en vägledande norm för kommunernas resursfördelning till sin egen förskoleklass och grundskola. Internationella Engelska Skolan **tillstyrker** förslaget om att ge Skolverket i uppdrag att, i samverkan med SCB, vidareutveckla instruktioner och stöd till huvudmännen när det gäller den nationella kostnadsstatistiken.

Internationella Engelska Skolan instämmer i att det inte är motiverat att införa regler om fördröjd flytt av ersättningen vid skolbyten. Det saknas idag regler kring för när kommuner ska göra avläsningar av elever vid en skolenhet, som i sin tur påverkar när skolpengen flyttas till den nya skolan/huvudmannen. Utredningen visar att vissa kommuner valt att ha månadsvisa elevavläsningar för fristående skolor och färre avläsningstillfällen för skolor i egen regi. I praktiken innebär detta för kommunala skolor en fördröjd flytt av ersättningen vid skolbyte. Internationella Engelska Skolan anser att detta förfarande strider mot principen om *lika villkor*. Genom att lämpa längre tidsintervaller i elevavläsningarna för kommunala skolor än fristående skolor, kompenseras den kommunala skolan för det intäktsbortfall som ett skolbyte kan innebära. Ett förfarande som försämrar villkoren för de fristående skolorna. En likvärdig resursfördelning kräver ett system, där elevavläsningar sker på lika villkor för kommunala och fristående huvudmän.

Internationella Engelska Skolan delar utredningens uppfattning om utmaningarna som en skolpengsnorm för fritidshemmet innebär. Utmaningarna består bland annat i den låga behörighetsgraden i personalen, möjligheten att ha annan personal än personal med lärarbehörighet (se 2 kap. 14 § skollagen) samt att förutsättningarna för fritidshem som enbart har elever som går i anpassad grundskola skiljer sig avsevärt från fritidshem som tillhör en grundskola. Internationella Engelska Skolan vill däremot lyfta att om målet är att skapa likvärdiga förutsättningar för det svenska skolväsendet, kan staten inte ta fram särskilda lösningar för olika verksamhetstyper. Målet behöver vara att alla skolformer och fritidshemmet omfattas av beslut som syftar till en tydligare statlig styrning.

Den idag stora utmaningen är en underfinansierad skola och därför har statsbidragen kraftigt ökat de senaste åren (se SOU 2020:28 *En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning*). Andelen av kostnaden per elev som utgörs av statlig finansiering har ökat samtidigt som den kommunala andelen av finansieringen minskat (se figur 3.1 i utredningen). Istället för att agera som ett tillskott till den kommunala finansieringen av skolan, har statsbidragen använts som ett sätt för kommuner att dra ner det egna anslaget. Vidare finns det statsbidrag som går till ändamål som bör rymmas inom

ramen för den kommunala skolfinansieringen, såsom elevhälsa och bibliotek. Kommuner har då inte behövt investera i grundläggande funktioner i skolan, då staten kommit in och tagit det ansvaret från kommunen. Staten har därmed inte lyckats med att säkra att statsbidragen lett till ökade anslag till skolan.

Det finns inte någon garanti för att de kommuner som behöver höja sin ersättning för att nå de nivåer som den vägledande normen ger, kommer att få mer kvalitet i sin utbildning. Det finns kommuner som har god kvalitet på sin utbildning för en kostnad som är lägre än den vägledande normen. Den motsatta situationen förekommer också, där kommuner har en hög ersättning men där kvaliteten inte motsvarar ersättningsnivån. Förslaget om en vägledande skolpengsnorm riskerar att ge signaler till kommuner att höja respektive sänka sina skolkostnader, utan att behov av det föreligger. Förslaget tar inte heller hänsyn till de kommunspecifika förutsättningarna som leder till kommunspecifika kostnader. Tillgång till lokaler och behöriga lärare samt kostnaderna för dessa varierar i stor utsträckning över landet.

Utredningens förhoppning är att den vägledande normen ska vara en miniminivå för kommunernas finansiering av skolan, och syftet med normen är inte att ange en maximinivå. Kommuner kan därmed välja att ha en högre resurstilldelning än vad normen anger, vilket också innebär att också att kommuner kan ha en lägre ersättning än vad normen ger. Internationella Engelska Skolan anser att förslagets intentioner är goda med syftet att öka likvärdigheten i landets skolor, men befarar att den vägledande normen i praktiken kommer utgöra ett tak för ersättningsnivån snarare än ett golv. Vidare noterar Internationella Engelska Skolan att reformen lämnats ofinansierad, vilket är ansvarslöst. Utredningens bedömning är att om alla de kommuner som skulle behöva skjuta till resurser för att komma upp till normen, skulle det innebära ett totalt tillskott om 5 miljarder kronor. Däremot föreslås inte ökade medel för dessa kommuner, vilket i sin tur påverkar möjligheterna för den vägledande normen att slå igenom.

Det svenska skolväsendet är i många avseenden starkt reglerad av staten genom skollag, skolförordning och läroplan. Detta gäller dock inte finansieringen av skolan. Det finns därför i praktiken lika många sätt att finansiera utbildning såsom det finns kommuner i landet. Internationella Engelska Skolan har inte något principiellt emot en statlig finansiering av skolan. Däremot måste en sådan diskussion alltid ta sin utgångspunkt i elevernas rätt till valfrihet samt en likvärdig och högkvalitativ utbildning. För en styrning av finansieringen är ingen garant för likvärdig utbildning och hög kvalitet i landets skolor, då det saknas kausal korrelation av ett sånt påstående. Internationella Engelska Skolan vill lyfta att i den senaste PISA-studien (publicerad 2023) placerades Sverige som nionde nation i Europa. Avståndet till Europa ettan, Estland, var lika stort som till Turkiet på plats 24. Internationella Engelska Skolan menar att fokus bör ligga på förslag och satsningar som syftar till att öka kvaliteten i den svenska grundskolan. Stora förbättringar krävs för att nå de nivåer som våra nordiska grannländer och Schweiz har.

Enligt förslaget ska nettokostnaden för verksamheterna förskoleklass och grundskola två år före det år som normen ska gälla användas. Som utredningen själv anger innebär det en eftersläpning av data och kostnaderna för kommunen det kommande kalenderåret kan skilja sig från det som var två år tidigare. Detta är en betydande utmaning med en nationell

skolpengsnorm. Inte minst i relation till kostnader som är kopplade till KPI och inflation, det vill säga hyror och löner som trots allt utgör skolans - oavsett huvudman - huvudsakliga kostnader.

Som underlag för den vägledande normen ska den nationella kostnadsstatistiken i Räkenskapssammanhanget som SCB samlar in, och som kommunerna årligen lämnar in uppgifter till användas. Internationella Engelska Skolan delar bedömningen som utredningen gör av att det finns brister i denna statistik. Det är inte sällan som kommuner redovisar högre kostnader till den nationella kostnadsstatistiken än vad motsvarande post tidigare redovisats i beslutet om grundbelopp för samma kalenderår. Internationella Engelska Skolan ställer sig positivt till förslaget om att ge Skolverket i uppdrag att, i samverkan med SCB, vidareutveckla instruktioner och stöd till huvudmännen när det gäller den nationella kostnadsstatistiken. Detta kan komma alla skolhuvudmän till gagn, oaktat införandet av en nationell vägledande skolpengsnorm.

Vid ett eventuellt införande av en nationell vägledande norm behöver den nationella kostnadsstatistiken var kvalitetssäkrad. Internationella Engelska Skolan ser att det först behöver ske ett gediget arbete med att implementera instruktioner för redovisningen till den nationella kostnadsstatistiken. Först när detta är förankrat hos kommunerna kan ett eventuellt arbete med en vägledande skolpengsnorm påbörjas. Internationella Engelska Skolan ser däremot inte att detta arbete kommer vara tillräckligt förankrat för att den vägledande normen kan börja tillämpas på kommunernas resursfördelning till sin egen verksamhet för 2028.

Avdrag för merkostnader för utbudsansvar

Internationella Engelska Skolan **avstyrker** utredningens förslag om att ett avdrag om sex procent ska göras från grundbeloppet. Förslaget avvecklar i praktiken principen om *lika villkor*, vars innebörd är att en elev ska ersättas med samma skolpeng oberoende vilken skola elevens vårdnadshavare väljer åt sitt barn. Principen är och bör förbli en grundbult i det svenska skolväsendet. Skolan finns till för eleverna och deras rätt till en likvärdig och högkvalitativ utbildning. Utredningen fokuserar inte på att ta fram förslag som främjar detta. Förslaget leder till att ekonomiskt diskriminera elever som väljer fristående alternativ.

Internationella Engelska Skolan har ingen annan uppfattning än av att kommunen har en övergripande planering och hantering i förhållande till skolan, det rör bland annat hantering av skolval, skolpliktsbevakning, skolskjuts, handläggning av tilläggsbelopp med mera. Dessa är kostnader som ligger på förvaltningsnivå. Vidare råder det en missuppfattning om att fristående huvudmän får 100 % av kommunens kostnader per elev. Internationella Engelska Skolan vill lyfta att så inte är fallet. Många stödfunktioner till de kommunala skolorna, såsom kommunikation, HR, ekonomi, IT-system samt fastigheter samt ligger centralt hos kommunerna och belastar därför inte den enskilda skolans anslag. Dessa kostnader är något som fristående huvudmän behöver inrymma inom ramen för grundbeloppet. Fristående huvudmän får visserligen en schablonersättning för administration om 3 %, men den träffar inte rätt i förhållande till verkligheten. I praktiken är ersättningen per elev mer än 10 000 kronor lägre för elever vid fristående skolor, med kontroll för skillnader i

elevsammansättning (se Mikaela Valterssons studie *Är friskolorna överkompenserade? En studie av 32 kommuner*).

Vidare behöver kommuner, vid investering i nya lokaler eller renovering av befintliga lokaler, inte ersätta den fristående huvudmannen för dessa högre kostnader (se 14 kap. 6 § skolförordningen). Kommuner kan då istället ersätta den enskilde huvudmannens faktiska lokalkostnader. Motsatt reglering finns inte. Om den fristående huvudmannen har högre kostnader för investeringar i sina lokaler, finns det ingen möjlighet att erhålla ersättning för det från kommunen. Vidare kan ersättningen till fristående skolor redan idag justeras utifrån nyttjandegraden i den kommunala verksamheten, exempelvis avseende lokaler. Modellen med möjligheterna till faktiska kostnader är lovvärd men innebär en betydande risk i praktiken, då det av politiska skäl lätt blir en bricka i ett politiskt spel. Risken är då att finansieringen inte blir så långsiktig som den i sin natur bör vara i relation till verksamheten.

Ett av de stora problemen med utredningen är att förslagen bygger på antaganden. Utredningen har inte analyserat vilka kostnader kommunerna faktiskt har eller överhuvudtaget utrett hur kommuner arbetar med utbudsansvaret. I intervjuerna som förekommit i utredningen har kommunerna ofta inte utan föregående analyser kunnat uppskatta och beskriva vilken beredskapsnivå de har. Detta tyder på att utbudansvaret på skolnivå inte är ett utarbetat arbetssätt som är kostnadsdrivande på det sätt som utredningen menar.

Ett annat antagande i utredningen är att det endast är kommunala verksamheter som har så kallade trögrörliga kostnader. De trögrörliga kostnader som kommuner har med lokalkostnader på grund av långsiktiga hyresförhållanden och personal, är sådana som fristående huvudmän också har. Internationella Engelska Skolan anser att dessa trögrörliga kostnader är inneboende i bedrivandet av en skolenhet och de påverkar kommunala och fristående huvudmän. Dessa trögrörliga kostnader kan därmed inte motivera det föreslagna avdraget om sex procent.

Utredningen använder som ett argument för sitt förslag av hur det historiskt sett ut när det totala antalet elever minskar. Enligt de siffror som utredningen presenterar har andelen elever i fristående skolor då ökat och utredningen menar att detta ger en indikation på att det är den kommunala skolan som i högre grad hanterar den demografiskt betingade variationen i antal elever. Internationella Engelska Skolan vill lyfta att elever och deras vårdnadshavare under denna historiska tillbakablick aktivt valt att gå till en fristående skola. Utredningen saknar en analys varför det är så att fristående skolor inte behövt anpassa sin organisation i samma utsträckning som kommunala skolor, detta trots att etableringen av fristående skolor ökat under tidsperioden som analyserats i utredningen. Hade elever och vårdnadshavare inte valt skolgång i fristående skola, även när elevkullarna fluktuerat, hade fristående skolor också behövt anpassa sina organisationer. Internationella Engelska Skolan vill även lyfta det demografiska läge Sverige befinner sig i, där antalet barn kommer att minska de kommande tio åren. Detta är en utmaning som alla skolhuvudmän, fristående och kommunala, kommer behöva navigera igenom och anpassa sig till. Med största sannolikhet kommer det innebära att både fristående och kommunala skolor kommer ha en viss överkapacitet i sina skolenheter.

Förslaget ställer vidare inga krav på att kommunen ska ha faktiska kostnader kopplade till sitt utbudsansvar eller redovisa kostnaderna för detta utbudsansvar. Utredningen tar upp ett exempel där en kommun inte väljer att tillsätta den 30:e platsen i klassen vid skolvalet, med hänvisning till utbudsansvaret. Skolvalet görs i regel vårterminen innan skolstart i den aktuella årskursen och det är fullt möjligt att denna 30:e plats tillsätts innan skolstart. Då uppstår inte faktiska kostnader för att kommunen i skolvalet inte valt att tillsätta den 30:e platsen i klassen. Vidare sker skolvalet i regel till förskoleklass samt en årskurs i mellan- eller högstadiet, det vill säga till en begränsad del av grundskoleorganisationen. I utredningen framgår det inte hur kommuner i övrigt arbetar eller vilka kostnader som utbudsansvaret och påstådda överkapaciteten genererar på skolnivå. Internationella Engelska Skolan vill lyfta att även fristående skolor har tomma platser, men fristående skolor kompenseras inte för detta.

Det är även anmärkningsvärt att kommuner som har bestående strukturella utmaningar ska kunna göra avdrag på sex procent, trots att kostnader för tomma platser inte är kopplade till utbudsansvaret utan hur elevunderlaget i kommunen ser ut. Det blir även omöjligt att skilja om en kommun avsiktligt arbetat med sitt utbudsansvar från kommuner som inte bedriver tillräcklig strukturanpassning av den kommunala verksamheten. Detta blir det inneboende problemet med ett schablonavdrag som helt saknar krav på prestation från kommunen. Även om det är möjligt att överklaga beslut om grundbelopp, finns det inga krav i lagstiftningen att kommuner ska ha ett aktivt arbete med utbudsansvaret som slår ut på kostnaden på skolnivå. Då det saknas krav på det i lagstiftningen, är det lönlöst att överklaga beslut om avdrag på schablonen på sex procent. Det enda domstolen materiellt kan pröva är om avdraget gjorts på rätt sätt.

Enligt förslaget kan en kommun avstå från att göra schablonavdraget om det föreligger särskilda skäl. Ett avstående ska vara föranlett av skäl som har att göra med förutsättningarna för, eller hanteringen av, utbudsansvaret i den berörda kommunen. Det skulle exempelvis kunna handla om en kommun där den demografiska utvecklingen och behovet i övrigt inte innebär behov av att ha en överkapacitet. Ett annat exempel är en kommun med en demografisk nedgång där såväl kommunen som de enskilda huvudmännen gemensamt har anpassat verksamheten. Det är dock ingen skyldighet för kommunen att avstå från att göra avdraget i de fall att fristående skolor anpassat sin verksamhet. Detta är inte en acceptabel ordning.

Som utredningen skriver varierar utbudsansvaret över tid och det är problematiskt att förslaget är en statligt fastställd schablon som inte varierar över tid. Utredningen beskriver att det inte går att ha en bindande nationell skolpengsnorm, på grund av att kommunernas förutsättningar skiljer sig i en sådan stor utsträckning att en bindande norm inte går att motivera. Däremot kan utredningen finna skäl till att ha en statlig fastställd schablon för utbudsansvaret, trots de olika förutsättningar som kommunerna i landet har.

Vidare har utredningen kommit fram till att storleken på schablonavdrag ska vara sex procent, på grund av att kommunerna behöver ha en överkapacitet för att uppfylla sitt utbudsansvar enligt följande:

- 2 procentenheter överkapacitet relaterad till den löpande beredskapen

- 3,4 procentenheter överkapacitet relaterad till den demografiska variationen över tid.

Internationella Engelska Skolan anser att de två delar av utbudsansvaret som redovisas i utredningen (den löpande beredskapen och kapacitet i förhållande till den demografiska variationen) möter samma behov och ska inte dubbelräknas inom ramen för det föreslagna schablonavdraget. Internationella Engelska Skolan anser att det finns ett utbudsansvar som genererar en kostnad, men det finns ingen tillförlitlig siffra på hur stor kostnaden är och utredningens nivå saknar empiriskt stöd. Exempelvis saknar utredningen belägg för de 2 procentenheter av överkapacitet relaterad till den löpande beredskapen och är en ren uppskattning från utredningens håll. Det är en anmärkningsvärd brist att ett förslag med sådana ingripande konsekvenser grundar sig på en uppfattning och inte konkreta beräkningar. Detta särskilt i beaktande med att det finns beräkningar som inte visar något tydligt samband mellan stora plötsliga inflöden av elever och skolkostnader (se Gabriel Heller-Sahlgrens rapport *Överkapacitet i grundskolan och merkostnader för kommuner*)

Utredningen tar i sin beräkning inte heller hänsyn till de fördelar som det innebär att vara en större kommun, där fasta kostnader kan slås ut på fler elever. Det går även att utgå från att det för större kommuner kan vara lättare att anpassa antalet skolor än vad det är för mindre kommuner. Om man använder en metod där modellen viktas för kommunstorlek i stället för att direkt justera för antalet elever, är den genomsnittliga kostnaden för överkapacitet 1,3–1,5 procent (se Gabriel Heller-Sahlgrens rapport *Merkostnader för skolpliktsansvaret enligt empirin - Debatt efter Skolpengsutredningen och nya analyser*). Metoden visar även att det i växande kommuner inte finns något statistiskt samband mellan graden av överkapacitet och högre kostnader per elev.

Vidare menar Internationella Engelska Skolan att detta utbudsansvar handlar om förmåga och kapacitet att växla upp vid behov, inte nödvändigtvis tomma skolplatser. Internationella Engelska Skolan delar inte bilden av att det står tomma skolplatser runt om i landet utifrån eventuella behov som kan uppstå i en kommun. Internationella Engelska Skolan tror starkt på att samtliga skolhuvudmän, fristående som kommunala, verkar för att fylla sina skolor.

Ett argument som flitigt används för att skolpengen ska skilja mellan kommunala och fristående skolor, är att kommuner alltid måste kunna erbjuda skolplatser. Detta medför då kostnader som fristående skolor inte har. Det stämmer att kommuner enligt lag har ansvaret att erbjuda en skolplats i grundskolan för alla elever i kommunen. I praktiken ser det annorlunda ut. När man inkluderar alla skolnedläggningar, kommunala som fristående, tar kommuner och fristående skolor ett lika stort ansvar för eleverna i förhållande till hur fördelningen av skolor över landet ser ut (se Gustav Blombergs rapport *Skolnedläggningar 2014 - 2023 Ett kunskapsunderlag*). Ungefär 15 procent av eleverna tas om hand av en fristående skola. När en fristående skola lagts ner har däremot 24 procent av eleverna fortsatt sin skolgång på en annan friskola. Detta trots att knappt 18 procent av landets grundskolor är fristående. Statistiken visar alltså att fristående skolor, i relation till hur många som finns, tar ett betydande ansvar för att erbjuda nya skolplatser när skolor i en kommun avvecklas. När det kommer till nedläggningar av fristående skolor, tar andra friskolor ett större ansvar för eleverna.

I realiteten står de fristående skolornas kapacitet till kommunernas förfogande och att tillåta högre ersättning till kommunala skolor för ett ansvar som även fristående skolor i praktiken tar är varken logiskt eller rättvist. Internationella Engelska Skolan vill även lyfta att för egen del har Internationella Engelska Skolan vid flera tillfällen genom åren etablerat sig i skolbyggnader som kommuner haft svårt att fylla. Exempel på detta finns i Järfälla, Eskilstuna, Karlstad och Helsingborg. Genom detta har Internationella Engelska Skolan avlastat kommunerna. Genom detta har Internationella Engelska Skolan ökat valfriheten och höjt kvaliteten för både elever och kommun. Att i denna typ av fall göra det möjligt för kommuner att dra av sex procent av skolpengen är orimligt.

Tillskott till kommunala verksamheter ska inte ersättas till enskilda huvudmän vid synnerliga skäl

Internationella Engelska Skolan **avstyrker** utredningens förslag om att om kommunen tilldelar ytterligare resurser till kommunens verksamhet under budgetåret, ska motsvarande tillskott inte ges till de enskilda huvudmännen om det föreligger synnerliga skäl mot det. Internationella Engelska Skolan finner en otydlighet vid vilka situationer kommuner kan hävda synnerliga skäl. Internationella Engelska Skolan finner även att de situationer som anges i utredningen, som exempel där kommuner kan drabbas av plötsliga kostnader, inte är unika för kommunala verksamheter.

Det är otydligt vilka situationer som i praktiken kan uppstå där kommuner drabbas av oförutsedda och plötsliga kostnader som skulle motivera ett sådant tillskott. I fallet med nyetableringar sker en nyetablering av en skola inte från en dag till en annan. Kommuner får under ansökningsprocessen möjlighet att yttra sig kring den enskilde huvudmannens ansökan att starta verksamhet i kommunen. Beslut om tillstånd beviljas i regel under hösten (se 2 kap. 3 § skolförordningen) och vid beviljande kan verksamheten tidigast starta nästkommande läsår och som senast starta vid början av det läsår som inleds två år efter godkännandet (se 2 kap 4 § skolförordningen). Enligt Internationella Engelska Skolan mening kan en nyetablering av en fristående skola i kommunen inte utgöra en sådan plötslig händelse som motiverar tillskott till den kommunala verksamheten utan motsvarande compensation till fristående skolor. Detta scenario ska enligt Internationella Engelska Skolan mening omfattas av kommunens övergripande planering av sin skolverksamhet och är en kostnad som ligger på förvaltningsnivå.

I exemplet med en nyetablering av en skola som tar över elever från befintliga skolor menar utredningen att kommunen samtidigt har fortsatt ansvar att tillhandahålla utbildning för de elever som går kvar i den kommunala skolan. Internationella Engelska Skolan delar denna uppfattning. Utredningen menar att även en enskild huvudman kan påverkas på motsvarande sätt, men att den enskilda huvudmannen då inte har samma formella ansvar för att fortsätta tillhandahålla skolplatser. Detta är direkt felaktigt. Det utrymme i lagstiftningen där en enskild huvudman inte fortsatt behöver ge utbildning åt en elev finns i 10 kap. 39 § st. 3 skollagen. Detta är fallet då hemkommunen har beslutat att inte betala tilläggsbelopp för en elev i behov av särskilt stöd, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. I övrigt är den enda utvägen, för en

fristående skola att upphöra med utbildning, att avveckla verksamheten eller delar av verksamheten. Om en nyetablering skulle leda till att exempelvis klass 5A vid en fristående skola blir halvfull, kan den fristående skolan inte sluta erbjuda utbildning till klass 5A bara för att klassen är halvfull. I dessa fall uppstår även påtagliga kostnader för den enskilda huvudmannen. Enligt utredningens förslag är det endast kommuner som ska kompenseras för detta.

Internationella Engelska Skolan har förståelse för att en nyetablering av en skola kan orsaka högre kostnader för skolor, både för kommunala och fristående huvudmän. Frågan som behöver ställas är vem som ska stå för denna kostnad. Det vore inte orimligt att anse att det är samhället som får ta den kostnaden, då den kostnaden möjliggör valfrihet för eleverna och deras familjer. Särskilt om man tar i beaktande att en nyetablering kan innebära att undermåliga skolor läggs ned på grund av ökad konkurrens och eleverna genom detta får bättre kvalitet på utbildningen. Det som är orimligt är att fristående skolor får ta den kostnaden.

Ytterligare ett exempel där det föreslagna tillskottet till kommunal verksamhet skulle vara berättigat enligt utredningen är vid en oväntad skolnedläggning. Internationella Engelska Skolan anser att utredningen inte tar i beaktande att kommunen i dessa fall inte betalar grundbelopp till den nedlagda fristående skolan, och kan då omlokalisera dessa medel till att ordna utbildning för eleverna som står utan skolplats. Kommunerna kan i dessa fall även fylla tomma platser vid andra skolenheter och minska skolkostnaderna där. Vidare föreslår utredningen redan ett avdrag om sex procent från grundbeloppet för sitt utbudsansvar och den beredskap som behöver finnas på skolnivå att kunna ta emot elever. Utredningen föreslår därmed både ett avdrag och ett tillskott för samma uppgift. Internationella Engelska Skolan vill även här lyfta det som redogjorts ovan om att fristående skolor i realiteten tar ett betydande ansvar för att erbjuda nya skolplatser när skolor i en kommun avvecklas. När det kommer till nedläggningar av fristående skolor, tar andra friskolor ett större ansvar för eleverna än vad kommunala skolor gör.

Utredningens intention är att förslaget endast ska kunna användas vid undantagssituationer. Internationella Engelska Skolan befarar att möjligheten för kommuner att undanta enskilda huvudmän från att tilldelas tillskott kommer att användas mer än i enstaka undantagssituationer. Visserligen finns det möjlighet att överpröva dessa beslut i domstol. En rättsprocess är däremot tidskrävande och kostsam samt sträcker sig över långa tidsperioder, det kan gå läsår emellan ett överklagat beslut till besked från domstol. Detta kan få förödande konsekvenser.

Sammantaget finner Internationella Engelska Skolan de scenarion där tillskott kan vara berättigade otydliga samt att möjligheten att använda tillskott för att finansiera den kommunala skolverksamheten kan komma att användas i mer än i undantagsfall. Internationella Engelska Skolan finner även att de exempel som anges i utredningen inte är sådana som skulle vara berättigade till tillskott utan motsvarande kompensation till fristående huvudmän.

Villkorade belopp

Internationella Engelska Skolan **avstyrker** utredningsförslaget om villkorade belopp.

Internationella Engelska Skolan anser, precis som utredningen, att det idag finns utrymme i lagstiftningen för kommuner att ge högre ersättning till skolor som har merkostnader för att de har en viss begränsning av vilka elever som tas emot eller en viss inriktning.

Utredningens förslag att införa en särskild bestämmelse om villkorade belopp öppnar upp för kommuner att styra fristående skolors verksamhet och är ett oproportionerligt ingrepp i den fristående huvudmannens mandat att planera och organisera sin verksamhet. Vidare har fristående skolor i regel elever från olika kommuner. För Internationella Engelska Skolans del, som har elever från 180 olika kommuner i 47 skolor, skulle det kunna innebära att behöva förhålla sig villkorade belopp från 180 kommuner.

Idag finns det system i många kommuner där kommuner ersätter exempelvis resursskolor och skolor i glesbygd. Denna möjlighet täcks av den nuvarande lagstiftningen och det är en ordning som Internationella Engelska Skolan inte ställer sig emot. Internationella Engelska Skolan ser däremot gärna en nationell samsyn kring vilka förutsättningar som ska gälla för dessa särskilda ersättningar för resursskolor och skolor i glesbygd.

Utredningens förslag öppnar upp för villkorade belopp som tar i sikte särskilda satsningar. De särskilda satsningarna kan variera i karaktär och kan avse ändamål som varit eftersatta av kommunen under flera år, vilket i praktiken lett till att fristående huvudmän fått lägre skolpeng. Den särskilda satsningen är snarare en underhållsskuld inom den kommunala verksamheten. Det är då inte rimligt att kommunen ska kunna villkora ersättningen med att den fristående huvudmannen ska göra samma satsning. Vidare är det den enskilde huvudmannens uppgift att besluta hur resurserna ska användas inom den egna organisationen utifrån de behov som finns inom den egna verksamheten. Det är inte kommunens uppgift.

Internationella Engelska Skolan vill även lyfta att en fristående skola i regel har elever från olika kommuner. Skulle en kommun ge ut ersättning för en särskild satsning, kan en fristående skola inte genomföra den särskilda satsningen endast för de elever i skolan som kommer från den kommunen. Om kommun X tilldelar medel för en särskild frukostsatsning, kan den fristående skolan inte endast ge frukost till eleverna från kommun X. Den fristående skolan skulle då behöva genomföra frukostsatsningen för samtliga elever i skolan och då utan att få ersättning för det från övriga kommuner.

Samlad konsekvensanalys

Parallellt med denna utredning pågår flera andra utredningar, såsom *Skärpta villkor för friskolesektorn* och *Offentlighetsprincipen eller insynslag - Allmänhetens insyn i enskilda aktörer inom skolväsendet*. Respektive utredning undersöker endast de eventuella effekterna av förslagen i sin utredning. Det är angeläget att regeringen och lagstiftaren gör en gedigen konsekvensanalys av samtliga pågående förslag. Endast förslagen i denna utredning riskerar att leda till att varannan friskola tvingas stänga och att valfriheten avskaffas i många delar av landet. Internationella Engelska Skolan befarar att den samlade effekten kan vara

förödande. Det är viktigt att regeringen och lagstiftaren gör en samlad konsekvensanalys så att effekterna av förslagen inte kommer som en överraskning.

Slutligen vill Internationella Engelska Skolan lyfta att målet alltid ska vara utbildningskvalitet, långsiktighet och likvärdighet, vilket utredningens förslag helt missar.

För Internationella Engelska Skolan, Danderyd i 2 december 2025

Lars Jonsson
VD Internationella Engelska Skolan